

Sınavdan Önceki Gün: Bir Tıp Fakültesi Öğrencisinin Örtük Müfredat Gözlemi The Day Before the Exam: A Medical Student's Observation of the Hidden Curriculum

Fatih Bilgili

İntörn Doktor, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

ORCID: 0009-0004-7613-4758 E-posta: fatihbilgili.medicine@gmail.com

Geliş Tarihi: 26 Aralık 2025, Kabul Tarihi: 18 Şubat 2026

ÖZET

Bu anlatı, bir tıp fakültesi öğrencisinin klinik staj sürecinde tanık olduğu sarsıcı bir deneyim üzerinden tıp eğitimindeki örtük müfredatı görünür kılmayı amaçlamaktadır. Nöroloji stajının son gününde, sınav öncesi bir derste geçen diyalogda, glial tümörlere ilişkin prognostik bilgilerin sınıf ortamında aktarılması, derste bulunan bir öğrencinin aynı tanıyla daha önce hasta olarak deneyim yaşadığının ortaya çıkmasıyla birlikte beklenmedik şekilde etik açıdan zorlayıcı bir duruma dönüşmüştür. Bu olay, hekimlerin kötü haber verme pratikleri, prognostik bilginin paylaşımı, hekim-hasta iletişimi ve rol model-öğrenci etkileşimi bağlamında önemli soruları gündeme getirmektedir.

Metin, teknik bilgi aktarımının ötesinde, hekim adaylarının mesleki kimlik inşasında rol modellerin etkisini, yaşanmış somut bir deneyimle örneklendirmektedir. Klinik eğitimin doğasında var olan bu tür sarsıcı tanıklıkların, ancak uygun rehberlik ve destek mekanizmalarıyla işlendiğinde geleceğin hekimleri için yapıcı bir öğrenme fırsatına dönüşebileceği savunulmaktadır. Yazı, bu bağlamda tıp eğitiminde etik farkındalığı artıracak bilinçli rol modellerin, yapılandırılmış yansıtma alanlarının ve kurumsal mentörlük desteğinin önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örtük müfredat, kötü haber verme, rol model, profesyonizm

ABSTRACT

This narrative aims to reveal the hidden curriculum in medical education through a disturbing experience witnessed by a medical student during their clinical internship. On the final day of the neurology rotation, during a pre-exam lecture, the sharing of prognostic information about glial tumors in the classroom unexpectedly turned into an ethically challenging situation when it emerged that one of the students present had previously experienced the same diagnosis as a patient. This incident raises important questions regarding physicians' practices of delivering bad news, sharing prognostic information, physician-patient communication, and role model-student interaction.

Beyond the transfer of technical knowledge, the text provides examples of the impact of role models on the construction of professional identity among medical students, based on real-life experiences. It argues that such devastating experiences inherent in clinical education can only become constructive learning opportunities for future physicians when processed with appropriate guidance and support mechanisms. In this context, the article points to the importance of conscious role models, structured reflection spaces, and institutional mentoring support in increasing ethical awareness in medical education.

Keywords: Hidden curriculum, delivering bad news, role model, professionalism

GİRİŞ

Tıp eğitimi, yalnızca tıbbi bilgilerin ve klinik becerilerin kazanıldığı teknik bir aktarımdan ibaret değildir; aynı zamanda hekim adaylarının mesleki değerlerini, tutumlarını ve profesyonel kimliklerini inşa ettikleri dinamik bir sosyalleşme sürecidir. Bu anlatı, alanında yetkin ve deneyimli bir öğretim üyesinin, sınıf ortamında kendiliğinden gelişen 'kötü haber verme' durumunu yönetim biçimine odaklanan bir öğrenci gözlemidir.

Bu metnin amacı, tıp eğitiminde resmi ders içeriklerinin ötesine geçen ve hekim kimliğini şekillendiren öğrenme süreçlerine dikkat çekmektir. Literatürde; eğitim kurumlarının kültürel iklimi, hiyerarşik yapısı ve günlük rutinleri aracılığıyla öğrencilere aktarılan, ancak resmi programda açıkça belirtilmeyen değerler, inançlar ve anlayışlar “örtük müfredat (İng. hidden curriculum)” olarak tanımlanmaktadır (1). Bu bağlamda yazı; örtük müfredatın, eğitim ortamlarının gündelik etkileşimleri içinde ortaya çıkan başlıca öğrenme dinamiklerinden biri olarak kabul edilen rol model-öğrenci ilişkisine odaklanmakta ve bir hekim adayının gözünden, bu olgunun pratikteki yansımalarını somut bir deneyim üzerinden örneklendirmeyi hedeflemektedir.

SINAVDAN ÖNCEKİ GÜN

Fakültenin dördüncü senesinin ortalarında nöroloji stajını alıyordum. O sabah sınıftaki ‘küçük’ meslektaşlarıyla şakalaşan hocamızın sesi kapının önüne kadar geliyordu. Sınıfa girdim. Hocanın sinek kaydı yanakları losyon kokuyordu. Krem rengi takım elbisesi yeni ütülenmiş ve tertemizdi. Ne kadar tecrübeli bir hekim olduğu sert, kendinden emin duruşu ve yer yer ağarmış saçlarından belliydi. Cümlesini bitirdikten sonra sakince “Geçebilirsin!” dedi.

Nöroloji stajı üç hafta sürüyor. Tüm diğer stajlarda olduğu gibi son ders gününün ardından sözlü ve yazılı birer sınava tabii tutuluyoruz. Bu sınavların bir gün öncesi, konu nöroşirürji. Arkadaşlarımın bakışlarından, kıpır kıpır ayaklarından, ders başlayalı henüz daha on dakika geçmemesine rağmen sık sık telefona bakmasından sabırsız oldukları anlaşılıyordu. Çoğumuz ertesi günkü sınava benzer nicelerini geçip şu an bize ders anlatan hoca gibi biri olmak istiyorduk. Odasında görkemli bir koltuğu olan, hali vakti yerinde bir ‘profesör’ olma hayali de diyebiliriz. Hepimizin aklındaki şey aynıydı: ders biter bitmez yemeğe koşmak ve ardından harıl harıl ders çalışmak.

Ders sessiz geçiyordu. Hoca sakin görünüyordu. Yüzüne vuran projeksiyon ışığına aldırış etmiyor, ayaklarını yere vurarak yürüyordu. Bu tutumu bana senelerdir bu dersi tek bir kelime bile değiştirmeden anlattığını düşündürdü. Önemli noktalarda sesini yükseltiyor, diğerlerini değilse de bunu bilmemizin hekimlik hayatımızda bize çok katkı sağlayacağını söylüyordu. Kafa travmalarından, beynin farklı katmanlarındaki kanamalardan, sinir sistemi kanserlerinden söz ediyorduk. Bu konuların önemini farkındaydım. Yine de dersi neredeyse hiç dinleyemiyordum... Bedenim sınıftaydı ama ben değildim. Neden sonra kendimi anlatılanlara kulak kabartırken buluverdim.

Profesör öğrencilerin yönelttiği soruları sabırla, teklemeyen cevapladıktan sonra bizim de duymamızı istercesine gürültüyle burnundan nefes alıyor, daha sonra havayı bir süre karnında tutuyordu. Bu sırada beyaz perdedeki sunuma göz gezdirerek nerede kaldığını arıyor, bulur bulmaz soluğunun yine gürültüyle burnundan çıkmasına müsaade ediyordu. Bitmek bilmeyen dersi nihayet tok bir ses ile toparlamaya başladı: “Sorusu olan yoksa...” diye söze girişti. O anda birkaç sıra arkamdan bir ses yükseldi:

—Hocam! Bir şey soracaktım da...

—Tabii kızım, buyur.

Canan'ın* sesiydi bu. Ders esnasında da bu sesi duyduğumu anımsadım. Geçtiğimiz yıl yaşanan talihsiz bir doğal afet sonucunda okulumuza sevk edilmişti. Stajın ilk gününden beri sessizdi. Staj grubumuzdaki otuz arkadaşımız dönem başından beri kendi aralarında sıcak bir enerji yakalamıştı. O ise sonradan dahil olduğu bu grup ile henüz kaynaşamamıştı. Derslere pek katılmıyordu ancak birkaç kere kimsenin cevap veremediği bazı sorulara verdiği yanıtlar, bana sessizliğinin bilgisizlikten kaynaklanmadığını düşündürmüştü. Öyle sanıyorum ki staj arkadaşlarım da Canan'a saygı duyuyordu. Derslere herkesten erken gelir, kimseyle konuşmadan hafifçe gülümser, etrafında olup biteni izlerdi. Bu kadar süredir zorunda kalmadıkça konuşmamıştı. Nasıl olduysa bu kez herkesin sabırsızlıkla çıkmaya hazırlandığı bir anda profesörün sözünü keserek soru sormuştu.

— Sınıf iki glial tümörlülerin beklenen yaşam süreleri için ne demiştiniz hocam? -dedi ürkek bir sesle.

— On-on beş sene kadar yaşıyor sınıf bir ve ikiler. Sınıf üç ve dörtte durum daha farklı. Tedavi edilmezse sınıf dört olanlar yirmi gün kadar falan yaşıyor. Tedavi edilirse de bir, bilemedin iki sene.

Profesörün yüzünde mimik yoktu. Nadir görülen bu beyin kanserlerini Türkiye'de en çok gören hekimlerden biriydi. İçimi bir huzursuzluk kapladı.

— Peki, bu on-on beş sene tedavi edilmiş hastalar için de mi geçerli, yoksa onlarda...

O sözünü tamamlayamadan profesör:

— Evet, evet. Tedavi edilmediyse daha kısa tabii.

Hafifçe doğrularak arkaya baktım. Canan'ın doğruca hocaya dikilmiş titrek gözleri müsaade etse onu boğabilirdi. Korkarak beklemeye başladım olacakları. Hasta kimdi? Annesi miydi, babası mı? Dersin sonlarına doğru uykumu açan şeyin bu huzursuzluk hissi olduğunu şimdi fark ediyordum. Bir kulağımı ona bir kulağımı profesöre çevirdim. Bu ikilinin konuşmaları için bir köprü görevi görecektim, onların sözcükleri geceler boyu bu köprüde mahsur kalacaktı. Kısa bir sessizliğin ardından devam etti:

— Maksimum mu bu kadar yaşıyorlar, yoksa ortalama mı bu kadar yaşıyorlar hocam?

Sesindeki endişe çok açıktı. Soluğu cümlelerin sonuna doğru kesiliyordu sanki.

Profesör tereddüt etmeden, hızlıca cevap verdi:

— Maksimum!

İşte az öncekinden daha uzun bir sessizlik başladı. Sınıftaki gözler birer kez ona ve hocaya baktı. Öğrenciler diyalogun bittiğini düşünerek montlarını giymeye davrandılar. Bense hareket edemiyordum. Profesör tüm sorulara eksiksiz cevap vermenin tatmini ile ellerini karnında birleştirdi. Sıkılmışa benziyordu. Nezaketten de olsa az önce tamamlayamadığı cümlesini yineledi:

— Sorusu olan yoksa dersi bitirebiliriz arkadaşlar.

— Hocam!

Hemen arkamdan Canan'ın sesi tekrar yükseldi. Nefesimi tuttum. Konuşmasına başlaması üç gün de sürse tutmaya devam edebilirdim. Hiç hareket etmemiş, sanki oturduğu yere yapışmıştı Canan. Gözleri dolmuştu.

— Hocam hastalara da mı böyle söylüyorsunuz? Hani bu bilgi kesin mi? On-on beş sene ömrünüz var mı diyorsunuz?

Profesör sınıfın pek çoğu gibi durumun hiç farkında olmaksızın lakayit sayılabilecek bir tavırla:

* Kurgu isim...

—Yani bazen söylemiyoruz. Bazen yakınlarına söylüyoruz. Bazen onlara da söylemiyoruz. Tamamen hastaya bağlı bir durum. Ama söylediğimizde evet, böyle söylüyoruz.

Sınıfa o an giren bir kişi dahi bir şeylerin ters gittiğini anlardı. Öğrenciler toparlanmayı bırakmış, ne olacağını sessizce bekliyorlardı. O an bir insandan böyle bir bilgiyi nasıl saklayabileceğimizi düşündüm. Sevdikleri ile geçirebileceği azami süre hakkında onu bilgilendirmesem de olur muydu? Böyle konuşmaları nasıl yapmalıydım? Uzun yıllardır yüzlerce kritik hasta ile haşır neşir olan bu adam bana bunu öğretmeyecekse kim öğretecekti?

Canan devam etti:

— Hocam... Hocam ben daha önce bu klinikte sınıf 2 gliyal tümör sebebiyle opere oldum. Hep on-on beş sene mi oluyor, bu, bu... süre...

Hastane kokusu üst katlardan koşup sınıfı sardı. Bu saatte beklenmeyecek bir karanlık çöktü. Bir sinek pencerenin kenarından bulduğu ufak aralıktan tereddüt etmeden uçtu, gitti. Sadece o sinek olmak istedim. Profesör olası bütün ameliyat komplikasyonlarının çözümünü biliyordu. Hasta kapıdan girdiği anda ön tanıyı kafasında belirleyebiliyor, tedavisini kolayca planlayabiliyordu. Sanırım bu pek beklenmeyen bir komplikasyondur. Nefes almayı unutarak telaşlı bir acelecilikle söze girdi:

— Aslında bu on beş sene için maksimum demek pek doğru olmaz. Ben ders esnasındaki bir alışkanlıkla... Yani çok uç vakalar da oluyor tabii. Örneğin çok kısa sürede... Yani demek istediğim bu ortalamaı aşağı çeken vakalar da oluyor. Bu sebeple on-on beş sene diyoruz. Kesin konuşmak pek doğru olmaz. Sonuçta hastalık yoktur, hasta vardır. Yani çok değişebilir durum demek istiyorum.

Profesör çaresizce bir şeyler geveliyordu. Onun yerinde olsam kalbimin atışının konuşmamı engelleyeceğine eminim. Karşımda liseden beri olmak istediğim gibi bir doktor vardı. Ayakkabıları, tok sesi, takım elbisesi... Bu hayalimdekinden de başarılı adamın karşısında ise şimdi her gün gördüğü hastalardan biri duruyordu. Nasıl olur da üç dakika önce bize anlattığı bilgiyi değiştirmeye çalışır? Göz göre göre arkadaşımıza, öğrencisine nasıl yalan söyler, gerçekleri çarpıtır?

Profesör yenilgiyi kabul etmişçesine dersi şu cümleler ile bitirdi:

—Başka sorunuz yok sanırım arkadaşlar, teşekkürler. İyi günler. Sınavınızda başarılar.

Biraz duraksadı, sonra şaşılacak bir hızla kendini toparladı. Herkesin yüzüne kendinden gayet emin halde tek tek bakarak sakın bir ifade ile gülümseyebilmesine, sesinin titrememesine, aksine kükremeye devam edebilmesine hayret ettim. Belli ki bu durumla ilk defa karşılaşmıyordu. Kendini toparlamıştı ancak yine de bu olay yaşanmasaydı yapacağının aksine sınıfı alelacele terk ettiği gözlerden kaçmadı.

Tıp fakültesini bitirdiğimizde bizden bekledikleri profesyonel tutum böyle bir şey miydi? Parmaklarını kusursuz kullanan cerrahlar ya da en doğru ve hızlı tanıyı koyabilen hekimler olmak yeterli miydi? Canan, bir tıp fakültesi öğrencisi olarak, belki onlarca kez bu hastanede tedavi görmüş olmasına rağmen hayatıyla ilgili belki de en kritik bilgiyi az önce tesadüf eseri derste öğrenmişti. Bu olayı gözlemleyememiş olsaydım ben neye döndürdüm?

SONUÇ

Özünde sarsıcı olan bu ve benzeri tanıklıkların, mesleki gelişimimiz adına bir 'fırsata' dönüşmesi ancak bu deneyimlerin doğru işlenmesiyle mümkündür. Aksi takdirde bu yaşantılar, birer travma olarak kalma veya duyarsızlaşmayı tetikleme riski taşır. Bu sürecin yapıcı bir öğrenme deneyimine evrilebilmesi için; maruz kaldığımız olumlu ya da olumsuz tutumları güvenle konuşup tartışabileceğimiz mentörlere ve destek sistemlerine ihtiyacımız var. Bizler rol modellerimizden davranış kalıplarını görerek öğreniyoruz; ancak bu gördüklerimizi süzgeçten

geçirmek, etik çelişkileri anlamlandırmak ve 'nasıl bir hekim olmalıyım?' sorusuna doğru yanıtı verebilmek için, bizi dinleyen ve sorgulatan eğitimcilere, yapılandırılmış yansıtma alanlarına ve kurumsal desteğe ihtiyaç duyuyoruz.

TEŞEKKÜR

Bu anlatıyı kaleme alma sürecimde desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa Volkan Kavas'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Olayın ardından kendisine ulaşıp yaşadıklarımı ne kadar sarsılmış bir halde anlattığımı hatırlıyorum. Sanırım bu sessiz bir yardım çığılığıydı. Bu sesi duyup bana destek oldu. Deneyimimi vicdanım ve aklımla ifade etmemde bana rehberlik etti. Ayrıca, metin üzerinde titizlikle yaptığı düzeltmeler ve sunduğu yapıcı geri bildirimler, bu metnin son hâline ulaşmasında paha biçilmez katkılar sağladı.

KAYNAKLAR

1. Hafferty FW. Beyond curriculum reform: Confronting medicine's hidden curriculum. *Academic Medicine*, 1998; 73 (4): 403-407.